

ланка – споживач» між собою при розробці асортименту. Сьогодні цей чинник є вирішальним на регіональному ринку м'яса. Отже, головним завданням є забезпечення внутрішньої потреби України м'ясом тільки за рахунок власного виробництва: нарощування його обсягів, збільшення експорту та повна відмова від ввезення імпортного м'яса для внутрішніх потреб.

З метою удосконалення партнерських взаємовідносин пропонується підхід щодо врахування інтересів всього виробничого ланцюжка, що включає в себе кілька етапів:

1) створення групи з оцінки якості м'яса і м'ясних продуктів: (експерти, споживачі, оптові та роздрібні торговці, фахівці з переробки м'яса, тваринники);

2) розробка методики оцінки якості;

3) розробка методики оцінки асортиментної одиниці;

4) оцінювання вибірки зразків м'яса і м'ясних продуктів;

5) формування карти споживчих інтересів;

6) прийняття рішення за асортиментом і якістю.

Запропонована методика дасть змогу врахувати інтереси всього ланцюжка «виробник – переробник – оптова ланка – роздрібна ланка – споживач» дає можливість виробнику і переробнику включити споживача безпосередньо в процес виробництва продукції.

Література

1. Афанасьєва О.П. Системний підхід до маркетингового дослідження регіонального товарного ринку м'яса та м'ясопродуктів / О.П. Афанасьєва // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2014. – №2. – С. 95-106.

2. Місюк М.В. Формування та розвиток регіонального ринку продукції скотарства : монографія / М.В. Місюк. – Херсон : Грінь Д.С., 2013. – 343 с.

3. Пуцентейло П. Р. Конкурентоспроможність м'ясного скотарства України: теорія і практика : монограф. / П. Р. Пуцентейло. – Тернопіль: ВПЦ “Економічна думка ТНЕУ”, 2011. – 420 с.

Іван СВИНОУС, Олеся ГАВРИК

Білоцерківський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ВИРОБНИЦТВА У ЯЄЧНОМУ ПТАХІВНИЦТВІ

Сучасне яєчне птахівництво є найбільш динамічною галуззю тваринництва, яке на основі інноваційних підходів забезпечило зростаючу динаміку розвитку, однак посилення конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках зумовлює необхідність розвитку системи управління виробничими витратами. У нинішніх умовах дієве управління виробничими витратами на підприємстві можливе лише за умови його орієнтації на довгостроковий період та врахування впливу як внутрішніх факторів, так і зовнішнього середовища.

З метою мінімізації ризиків виробничої діяльності та в результаті використання адаптаційних стратегій більшість підприємств ячного птахівництва трансформувалися у комплекси вертикально-інтегрованих виробництв. Однак, незалежно від організаційної форми господарювання на багатьох підприємствах досліджуваної галузі недостатньо розроблені системи стратегічного управління виробничими витратами; не повною мірою враховується вплив факторів зовнішнього середовища на фінансово-господарську діяльність підприємства в цілому і на рівень виробничих витрат; недостатньо опрацьовані теоретико-методичні підходи до розробки принципів, методів, моделей, механізмів та інструментів взаємодії стратегічного і тактичного управління виробничими витратами в довгостроковому періоді.

Окрім вищезазначеного необхідність створення дієвої системи управління виробничими витратами на підприємствах ячного птахівництва залежить від стану зовнішнього і внутрішнього середовища їх функціонування. Найчастіше вплив зовнішнього середовища виявляється у взаємодії підприємства зі споживачами продукції та постачальниками матеріально-технічних ресурсів. Водночас внутрішнє середовище також висуває досить жорсткі вимоги до адекватності методів управління витратами, які використовуються підприємством.

Економічна сутність витрат виробництва ґрунтується на змістовній характеристиці виробництва як суспільного явища, що має двоїстий характер: з одного боку – це процес виробничого споживання ресурсів (засобів виробництва і робочої сили) а, з другого – процес створення продукту. Відповідно до натурально-речової характеристики процесу виробництва формується його вартісна характеристика: витрати виробництва, що є вартісним виразом витрачених на виробництво ресурсів, у результаті створення нового продукту трансформуються в собівартість.

Узагальнення підходів до визначення понять витрат і собівартості дозволило виділити такі характерні ознаки: вартість продукції та її собівартість – взаємопов'язані категорії, оскільки основа їх базується на праці, витраченій на виробництво продукції. Водночас вартість визначається суспільними витратами виробництва, а собівартість – індивідуальними та є економічною категорією рівня підприємства. В економічному розумінні собівартість – це грошовий вираз витрат підприємства на виробництво і реалізацію продукції. Кількісно вона не збігається із тією частиною вартості, яку відображає, оскільки спожиті в процесі виробництва знаряддя (машини, устаткування і т. д.) та предмети праці (насіння, корми) включаються у собівартість продукції не за суспільно-необхідним витратами, а за діючими цінами, які зазвичай не збігаються із вартістю; основу собівартості продукції (робіт, послуг) складають затрати живої праці, включаючи й частину витрат на відтворення робочої сили; собівартість продукції (робіт, послуг) являє собою вартісну оцінку використаних у процесі виробництва природних ресурсів, сировини, матеріалів, палива, енергії, основних фондів, трудових ресурсів, а також інших витрат на виробництво і реалізацію. Отже, вона відображає величину таких витрат, які

забезпечують процес простого відтворення на підприємстві, та є формою відшкодування спожитих факторів виробництва.

Доведено, що управління витратами є домінуючим фактором підвищення ефективності діяльності підприємства, однак це поняття не має загальноприйнятого визначення. Проведений аналіз еволюції базових концепцій управління витратами дозволив визначити такі наукові підходи: підхід до управління як процесу, що ґрунтується на досягненні цілей шляхом виконання функцій управління; ситуаційний підхід, який базується на адаптації до нових ситуаційних умов і вимагає використання методів, які є доцільними в конкретній ситуації; системний підхід, що передбачає побудову системи управління витратами з урахуванням принципів, які сприяють створенню передумов для забезпечення ефективності діяльності підприємства.

Управління витратами на підприємствах яєчного птахівництва розглядається як безперервна цілеспрямована діяльність апарату управління, спрямована на планування витрат, організацію економічного здійснення витрат у вигляді грошових коштів на всіх стадіях виробничого процесу, контроль за виконанням виробничого плану всіма структурними підрозділами підприємства. Організаційно-економічне забезпечення процесу управління витратами виробництва сільськогосподарського підприємства являє собою систему взаємопов'язаних цілей, принципів, функцій і методів, які мають бути збалансовані з метою його ефективного розвитку. Сучасні технології управління повинні об'єднувати функції планування організації та контролю реалізації стратегії підприємств яєчного птахівництва й розглядати управління витратами як фактор підвищення їх ефективності. Забезпечення ефективності діяльності підприємств галузі як цільової установки управління витратами дозволило уточнити наведені в економічній літературі класифікації технологій управління витратами, що дало можливість обґрунтувати їх використання залежно від рівня розвитку системи управління витратами та досягнення тактичних і стратегічних цілей. Залежно від цілей періоду прийняття управлінських рішень та ступеня їх впливу на ефективність діяльності підприємства в системі управління витратами нами виділено оперативне, тактичне та стратегічне управління ними, кожне з яких різниться цілями та задачами, елементами її характером управління. Обґрунтовано, що система управління витратами в галузі яєчного птахівництва може бути представлена комплексною системою управління витратами принципами функціонування якої мають стати комплексність, системність, аналітичність, збалансованість, економічна ефективність, а також методологічні підходи, а саме: стратегічний, тактичний та оперативний.

Встановлено, що процес управління виробничими витратами підприємства включає чотири основні етапи: стратегічний аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища з позиції оцінки умов управління виробничими витратами; стратегічне та тактичне планування процесу управління виробничими витратами підприємства; реалізація функціональної стратегії управління виробничими витратами підприємства; стратегічний, тактичний, оперативний контроль та внесення коригувальних змін у функціональну стратегію управління виробничими витратами.

Основними принципами функціонування системи управління витратами виробництва є: єдність підходів на різних рівнях управління, планування, обліку, калькулювання, оцінки та аналізу; управління витратами на різних стадіях технологічного процесу; органічне поєднання зниження витрат із досягненням високої якості продукції; запобігання появі зайвих витрат; широке впровадження найбільш ефективних методів зниження витрат; орієнтація системи планування, обліку і калькулювання на зниження витрат, удосконалення інформаційного забезпечення; підвищення інтересу менеджерів і персоналу до зниження витрат; ідентифікація й управління трансакційними витратами.

Нами обґрунтовано систему показників оцінки ефективності управління витратами на підприємствах яєчного птахівництва за такими напрямками: загальні показники ефективності підприємства (вихід яєць на 1 ц корм. од.; кількість продукції у натуральному і вартісному виразі на 1 люд.-год або 1 середньорічного працівника; затрати праці на 1000 шт. яєць, люд.-год; собівартість 1000 шт. яєць, грн; виробництво яєць на 1 птахомісце і на 1 м² площі вирощування, шт.; прибуток у розрахунку на 1 середньорічного працівника галузі, на 1000 яєць, на 1 м² виробничої площі або птахомісце, грн; рентабельність виробництва яєць, %); показники економічності менеджменту підприємства (частка витрат на управління у загальній сумі виробничих витрат, %; частка заробітної плати менеджменту в річному фонді заробітної плати підприємства; частка управлінського персоналу, який має стаж роботи на підприємстві та в галузі понад 5 років, %; рентабельність витрат на управління, %); показники продуктивності праці менеджменту – вироблено яєць на 1 працівника менеджменту, шт.; вартість реалізованої продукції на 1 працівника менеджменту, тис. грн; прибуток на 1 людину-день, витрачений на менеджмент, грн.

Доведено, що доцільність впровадження тих або інших заходів, спрямованих на підвищення ефективності підприємств яєчного птахівництва, необхідно визначати на основі оцінки вже досягнутого рівня ефективності.

Мар'яна СВИНТУХ

Тернопільський національний економічний університет

ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ ЩОДО БІДНОСТІ

Постановка проблеми. На початку нового Тисячоліття основною стратегічною метою для всіх країн світу стала проблема сталого людського розвитку. У Декларації Тисячоліття Організації Об'єднаних Націй, що була затверджена у 2000 році, визначені 8 головних Цілей Розвитку Тисячоліття. Для України визначеними Цілями Розвитку є наступні:

1. подолання бідності;
2. забезпечення якісної освіти впродовж життя;
3. забезпечення гендерної рівності;
4. зменшення дитячої смертності;